

DOI: 10.32782/2786-9156.107.3.97-105
УДК 343.13 (477)

Коломойцев М. М., кандидат юридичних наук, адвокат, докторант Національного наукового центру «Інститут судових експертиз імені Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України (м. Харків, Україна)

e-mail: kolomoitsev.mykola@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-8957-5509>

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В ЗАХИСТІ ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У статті обґрунтовано позицію, що провадження правозахисної діяльності завжди ускладнене низкою чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру. Наголошено, що в умовах дії правового режиму воєнного стану кількість таких складнощів суттєво збільшилася, адже, крім традиційних, додалися ще й інші, які, зокрема, зумовлені особливостями воєнно-політичної обстановки. Визначено, що актуальними викликами, котрі виникають у питаннях здійснення захисту особи та надання затриманим за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, правничої допомоги, є забезпечення повноцінної реалізації гарантій професійної діяльності адвоката в кримінальному провадженні. Це, зокрема, стосується можливості конфіденційного спілкування адвоката зі своїм захисником, своєчасного залучення адвоката як у тих провадженнях, де особу затримано в порядку ст. 208 КПК України, так і в тих, де прийнято рішення про слухання справи в порядку спеціального кримінального провадження. Тому вважаємо, що актуалізоване впровадження таких змін у чинні положення кримінального процесуального законодавства, як: 1) закріплення правової процедури перевірки процесуальним керівником обґрунтованості відмови затриманого та підозрюваного від реалізації свого права на захист з покладенням в її основу правових позицій ЄСПЛ; 2) визначення процедури відмови захисника від участі в кримінальному провадженні через життєві обставини, зумовлені змінами воєнно-політичної обстановки в державі; 3) вироблення правових механізмів щодо активізації діяльності адвокатів регіональних центрів з надання безоплатної правничої допомоги в провадженнях, розгляд яких здійснюється за процедурою *in absentia*. Вважаємо, що саме ці проблеми ще тривалий час не втрачатимуть своєї актуальності, а тому мають стати предметом подальших наукових досліджень.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, сторона захисту, підозрюваний, захисник, захист, орган досудового розслідування.

Постановка проблеми. Однією з важливих гарантій захисту прав людини є можливість отримання професійної правничої допомоги. Особа, яку підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення, для забезпечення своїх прав і законних інтересів може скористатися можливістю отримання безоплатної вторинної правничої допомоги або самостійно обрати собі захисника для здійснення захисту на договірних засадах.

Професійна діяльність адвокатів у контексті здійснення захисту особи має відповідати загальним засадам кримінального провадження. Водночас слід звернути увагу, що на практиці окремі категорії справ підслідні різним правоохоронним органам, а це зумовлює певні відмінності в характері та способах взаємодії захисників із представниками таких органів. З огляду на це ми вважаємо за потрібне зупинитися на тих чинниках, котрі негативно позначаються на можливостях здійснення ефективного захисту особи, підозрюваної у вчиненні кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагому увагу дослідженню діяльності адвоката в кримінальному провадженні приділила О. В. Дудко. Авторкою, зокрема, визначено та типізовано помилки, яких припускається адвокат, виокремлено міжнародні стандарти кримінального судочинства в діяльності адвоката й уповноважених суб'єктів кримінального процесу, що спрямовані на запобігання таких помилок,

установлено типові помилки, які мають місце в професійній діяльності адвокатів під час формування та дослідження доказів на досудовому розслідуванні [1]. З огляду на сформульовані авторкою тези та висновки ця праця має вагомий теоретичний характер, адже низка положень носить концептуальний характер. Водночас у реаліях сьогодення важливо приділяти увагу ще й першопричинам таких помилок, адже не всі з них зумовлені суто непрофесійністю адвокатів і мають суб'єктивний характер.

Натепер пильну увагу автори приділяють ще й особливостям реалізації засад змагальності та рівності сторін, права на захист, отримання професійної правничої допомоги й інших в умовах правового режиму воєнного стану. Так, І. В. Гловюк слушно зауважила, що «реалізація права на професійну правничу допомогу в умовах воєнного стану характеризується змінами в організації діяльності адвокатів, розширенням «режимів» участі адвокатів у кримінальному провадженні та випадків обов'язкової участі захисника. Проте є питання пропорційності в аспекті: визначення підстав залучення адвоката до участі в процесуальній дії дистанційно, ефективності захисту в умовах режиму відеоконференції, зважаючи на фактичне обмеження права конфіденційного спілкування та складнощі в погодженні правової позиції» [2, с. 62].

Приділив увагу з'ясуванню складнощів, що виникають у процесі реалізації права на захист в кримінальному провадженні, також Д. В. Корнійчук. У своєму дослідженні автор наголошує, що серед основних порушень, які стосуються участі захисника в кримінальному провадженні, можна виокремити такі: 1) незабезпечення стороною обвинувачення обов'язкової участі захисників у передбачених законодавством випадках; 2) обмеження права на вільне обрання захисника своїх прав та інтересів; 3) перешкоджання в реалізації процесуальних прав, пов'язаних з отриманням безоплатної правничої допомоги [3, с. 103].

Отже, представники наукової спільноти продовжують піддавати аналізу чинники, що суттєво ускладнюють діяльність адвокатів, а також негативно позначаються на можливості забезпеченні прав підозрюваних у кримінальному провадженні. Попри це, окремі проблеми залишаються поза увагою науковців, а також актуалізують потребу проведення подальших наукових розвідок.

Формулювання цілей. Метою статті є з'ясування й окреслення шляхів вирішення актуальних проблем, що виникають у професійній діяльності адвокатів під час здійснення захисту підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу. Однією з гарантій забезпечення виконання завдань кримінального провадження є дотримання всіма його учасниками належної правової процедури, під якою пропонують розуміти передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України способи реалізації правових положень, що спрямовані на забезпечення досягнення цілей правового регулювання кримінальних процесуальних відносин у сфері провадження досудового розслідування та судового розгляду [4, с. 751]. Так, належна правова процедура в частині ефективного захисту особи, затриманої за підозрою в кримінальному правопорушенні, вимагає, щоб така особа в подальшому отримала право на конфіденційне спілкування зі своїм захисником і безперешкодно реалізовувала його протягом всього періоду розслідування та судового розгляду кримінального провадження [5].

Щодо практичної реалізації права на конфіденційне спілкування підозрюваного із захисником, то слід зауважити, що в органах Національної поліції України з 2017 р. активно запроваджується система Custody Records [6]. У позитивному аспекті цієї автоматизованої системи дій слід відмітити, що вона має сприяти здійсненню контролю за діями, застосованими щодо затриманих осіб. Це насамперед стосується унеможливлення та недопущення катування, жорстокого, нелюдського чи такого, що

принижує людську гідність, поводження із затриманими особами, запобігання неналежній поведінці поліцейських і водночас їх захисту від можливих провокацій чи наклепів стосовно виконання ними професійних обов'язків. Важливою особливістю цієї системи є те, що вона функціонує через постійний відеонагляд і здійснює цифрове документування обставин перебування затриманої особи у відділі поліції чи ізоляторі тимчасового тримання [7, с. 102].

Водночас слід зауважити про те, що зустрічі підозрюваного із захисником мають відбуватися в умовах конфіденційності. Застосування відеофіксації обмежене такими умовами, як:

- відкрите здійснення;
 - повідомлення про місце встановлення камери;
 - унеможливлення фіксації змісту документів, якими користується підозрюваний, обвинувачений або особи, які до нього прибули;
 - унеможливлення фіксації змісту розмов, категорична заборона аудіофіксації зустрічей [8].
- Із цього приводу Національна асоціація адвокатів України зауважила, що зустрічі підозрюваного та захисника в кімнаті для побачень зі скляною перегородкою фактично позбавляють навіть можливості обміну документами. Посилаючись на практику ЄСПЛ, Рада адвокатів України звернулася до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо інформаційної підсистеми Custody Records з метою припинення порушення гарантій конфіденційного спілкування підозрюваного (обвинуваченого) із захисником під час впровадження в територіальних відділах поліції системи Custody Records [9].

Ми підтримуємо активну позицію правозахисників на шляху забезпечення прав підозрюваних і реалізації професійних гарантій діяльності адвокатів. Водночас вважаємо, що ця ситуація не є настільки критичною. По-перше, тому що така система (неможливості здійснення безперешкодного словесного контакту й обміну документами) не всюди, а по-друге, адвокат завжди може ініціювати організацію інших умов для конфіденційного спілкування. Тим паче, у позитивному сенсі слід відмітити той факт, що відомості і про момент затримання, і про повідомлення регіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги підлягають обов'язковому внесенню до інформаційної підсистеми Custody Records, а отже, забезпечується контроль як внутрішній (самими ж поліцейськими), так і зовнішній. Наприклад, адвокат може звернутися із запитом про надання інформації про час і підстави затримання, момент повідомлення регіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги про необхідність забезпечення прибуття адвоката, який зможе здійснювати захист затриманої особи. На підставі оцінки отриманої інформації можна буде або спростувати, або підтвердити факт порушення права особи на захист.

На нашу думку, впровадження системи Custody Records має здійснюватися із забезпеченням двох важливих умов:

- створення такої фізичної обстановки у відділі поліції, ізоляторі тимчасового тримання, за якої можливо буде повноцінно реалізувати право особи на конфіденційне спілкування із захисником, здійснити обмін документами тощо;
- своєчасного обліку всіх дій, реалізованих правоохоронцями стосовно затриманого у відповідній інформаційній підсистемі.

Вважаємо, що в контексті забезпечення надання правничої допомоги більш пріоритетним стає завдання щодо розширеного роз'яснення права особи на захист і, зокрема, за кошт держави забезпечення органами досудового розслідування своєчасного залучення захисника. Багаторічний досвід провадження адвокатської діяльності дає нам змогу констатувати, що багато слідчих шляхом умовляння підозрюваних

схиляють їх до відмови від реалізації свого права на захист. Здебільшого вони запевняють їх, що адвокат з регіонального центру надання правничої допомоги недбало ставиться до виконання своїх професійних обов'язків, що участь захисника призведе до затягування строків розслідування й судового розгляду тощо. Вважаємо, що такі дії є прямим посяганням на засади змагальності та рівності сторін.

Отже, на нашу думку, за умов, коли підозрюваний відмовився від реалізації свого права на захист, процесуальні керівники, на яких профільним законом покладено функцію нагляду за додержанням положень чинного законодавства органами, які провадять дізнання та досудове слідство, мають обов'язково перевіряти, чи не було порушень з їх боку, чи не застосовувалися ними дії, що мали характер психологічного тиску, з метою схиляння цих осіб до відмови від захисника. При цьому важливо, щоб у такій діяльності представники органів прокуратури враховували правові позиції ЄСПЛ щодо особливостей відмови особи від реалізації свого права на захист.

Так, у справі «Боротюк проти України» ЄСПЛ вказав, що відмова від захисника не повинна бути висловлена в неоднозначній формі. Важливо, щоб вона супроводжувалася «мінімальними гарантіями, співмірними з важливістю такої відмови» [10]. Також у справі «Талат Тунч проти Туреччини» ЄСПЛ вказав, що «перед тим, як вважати обвинуваченого таким, що відмовився від важливого права за ст. 6 Конвенції, з огляду на непрямі ознаки його поведінки слід переконатися, що він міг розумно передбачити наслідки своєї поведінки» [11]. Тому ми вважаємо, що на етапі досудового розслідування саме прокурор має здійснити оцінку обставин, за яких підозрюваний відмовився від реалізації свого конституційного права, та перевірити обґрунтованість такої відмови. Практика щодо забезпечення перевірки прокурором достатності роз'яснення права особи на захист та обґрунтованості відмови від захисника, на нашу думку, має бути запроваджена шляхом введення в дію окремого наказу Генерального прокурора України.

За умов воєнного стану, зокрема, у районах проведення активних бойових дій, за наявності загроз ракетних обстрілів, які і досі мають активний характер в усіх регіонах нашої країни, актуалізувалися питання можливості дистанційної участі захисників у процесуальних діях і судових засіданнях. Ми погоджуємося, що питання безпеки є найпріоритетнішим у цьому контексті [12, с. 26], адже життя та здоров'я будь-якої особи є найвищою соціальною цінністю. Водночас незрозумілим залишається, чи буде здійснюватися ефективний захист підозрюваного за умови перманентної дистанційної участі захисника? Особливо це стосується тих випадків, коли стосовно підозрюваного обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою і спілкування його з захисником ускладнене ще більшою кількістю чинників.

Через наявність загроз життю та здоров'ю особи, для мінімізації ризиків для безпеки громадян, зумовлених бойовими діями, правники висловлюються щодо можливості застосування одного з трьох підходів. Перший полягає у написанні «заяви про визнання причини неможливості участі в судовому засіданні / слідчій дії поважною та перенесення дати слухання» [12, с. 26]. Вважаємо, що такий підхід є винятковим і має носити разовий характер. Тому за умов, коли захисник змінив місце проживання, наприклад, у більш безпечні регіони, навряд чи можливим буде неодноразове використання такого способу. Тим паче, коли суддя або колегія суддів вважатиме цілком можливим судового засідання. Щодо другого підходу, то він полягає у можливості участі в судовому засіданні або в слідчій (розшуковій) дії онлайн / слідчій (розшуковій) дії та перенесення дати слухання [12, с. 27]. Однак слід ураховувати, що за умов блек-аутів його реалізація також може стати неможливою. Третій варіант полягає у розгляді можливості заміни адвоката чи залученні адвоката до участі в окремій дії /

слідчій (розшуковій) дії за наявності для того обґрунтованих підстав [12, с. 27]. Саме третій підхід, на нашу думку, є найбільш виправданим за умов, коли, наприклад, адвокат мобілізувався або змінив місце проживання, чи наявні інші обставини, котрі можуть унеможливити участь захисника в кримінальному провадженні без порушення засади «розумності строків».

Ще однією складністю, що виникає під час здійснення кримінального провадження в умовах правового режиму воєнного стану, є вагома кількість фактів безвісного зникнення підозрюваних та обвинувачених, що за певних умов може бути визнано достатньою підставою для здійснення спеціального досудового розслідування. Так, згідно зі статистичними даними, сформованими органами судової влади, у 2021 р. слідчими суддями розглянуто 343 клопотання щодо здійснення спеціального досудового розслідування, з них задоволенню підлягали 269 клопотань, у 2022 р. – 1067 клопотань, з яких задоволено 974, а у 2023 р. – 3071 клопотання, задоволено – 2938 [13–15]. З огляду на обов'язковість залучення адвоката до участі в спеціальному досудовому розслідуванні, обґрунтованість факту переховування підозрюваного від органу досудового розслідування, важливо з'ясувати, коли в такому кримінальному провадженні потрібно залучити захисника.

У юридичній літературі знаходять висвітлення позиції щодо того, що наразі необхідно уточнити зміст ч. 2 ст. 52 КПК України, зокрема, шляхом використання такого формулювання: «обов'язкова участь захисника забезпечується щодо особи, яка набула статусу підозрюваного заочно, – з моменту опублікування на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора письмового повідомлення про підозру» [16, с. 565]. Нам імпонує такий підхід, проте вважаємо за потрібне уточнити запропоноване О. В. Гурічем формулювання. На нашу думку, слід використати словосполучення «негайно після опублікування письмового повідомлення про підозру на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора, але не пізніше ніж через 24 години». Такий підхід вирішить низку дискусійних питань. По-перше, своєчасне залучення захисника унеможливить порушення засади змагальності сторін, що може трактуватися як таке через фактичну відсутність у справі підозрюваного. Це пришвидшить подальший перебіг розслідування, а також сприятиме реалізації міжнародного стандарту права на інформацію.

Ще однією складністю, що характеризує спеціальне кримінальне провадження і з якою стикається адвокат, є брак інформаційного підґрунтя, необхідного для формування правової позиції захисту. Здебільшого першоосновою для побудови правової позиції захисту стає спілкування захисника з підозрюваним. У подальшому позиція захисту розвивається й трансформується протягом досудового розслідування та під час судового розгляду до початку судових дебатів. Таким чином, вона не є статичною. Однак на підставі проведеного нами аналізу вироків у судових справах, розгляд у яких здійснювався в порядку спеціального кримінального провадження, можемо зауважити, що інколи захисники прямо вказують про неможливість формування своєї правової позиції у справі. Здебільшого під час судових дебатів вони просять суд вирішити справу, керуючись встановленими обставинами та зібраними доказами, на підставі їх належної правової оцінки для ухвалення справедливого, законного й обґрунтованого рішення, а покарання просять призначити на розсуд суду, виходячи з установлених відомостей про особу обвинуваченого [17].

На нашу думку, навіть установлений факт переховування підозрюваного, обвинуваченого від органів досудового розслідування, суду не має визнаватися достатньою підставою для самоусунення захисника від виконання своїх професійних повноважень. Адже реалізація засад захисту та доступу до правосуддя – це фундаментальні

критерії провадження правосуддя, яких слід дотримуватися судовим органам будь-якої держави незалежно від воєнно-політичної обстановки.

Висновки. Проведення правоохоронної та правозахисної діяльності завжди ускладнене низкою чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. В умовах дії правового режиму воєнного стану така ситуація ще більше загострилася, адже, крім традиційних, додалися ще й інші, зумовлені особливостями воєнно-політичної обстановки.

У контексті тих змін, що відбуваються, традиційний порядок здійснення захисту підозрюваного також не є сталим. Тому на шляху впровадження європейський стандартів щодо поводження із затриманими, надання особі, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, правничої допомоги, важливо, щоб усі законодавчі новели орієнтувалися не тільки на апробований зарубіжний досвід, але ще й на практичні проблеми, котрі мають місце в правозастосовній діяльності.

Вважаємо, що актуальними викликами, котрі виникають у питаннях здійснення захисту особи та надання затриманим за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення правничої допомоги, є забезпечення можливості повноцінної реалізації гарантій професійної діяльності адвоката в кримінальному провадженні. Це, зокрема, стосується можливості конфіденційного спілкування адвоката зі своїм захисником, своєчасного залучення адвоката як у тих провадженнях, де особу затримано в порядку ст. 208 КПК України, так і в тих, де прийнято рішення про слухання справи в порядку спеціального кримінального провадження. Тому вважаємо, що актуалізоване впровадження таких змін у чинні положення кримінального процесуального законодавства:

- упровадження системи Custody Records з одночасним створенням у відділі поліції та ізоляторі тимчасового тримання такої фізичної обстановки, котра б гарантувала конфіденційність спілкування підозрюваного із захисником, забезпечувала можливість здійснення обміну документами тощо та належного обліку за діями правоохоронців із внесенням необхідних відомостей до відповідної інформаційної підсистеми, зокрема, про реалізовані правоохоронцями процесуальні дії стосовно затриманого;

- закріплення правової процедури перевірки процесуальним керівником обґрунтованості відмови затриманого та підозрюваного від реалізації свого права на захист з покладенням в її основу правових позицій ЄСПЛ;

- визначення процедури відмови захисника від участі в кримінальному провадженні через життєві обставини, зумовлені змінами воєнно-політичної обстановки в державі;

- активізація діяльності адвокатів регіональних центрів з надання безоплатної правничої допомоги в провадженнях, розгляд яких здійснюється за процедурою *in absentia*;

- визначення та закріплення стандартів захисту особи в тих слідчих ситуаціях, де існує брак інформаційного підґрунтя, необхідного для формування правової позиції захисту. Вважаємо, що саме ці проблеми ще тривалий час не втрачатимуть своєї актуальності, а тому мають стати предметом окремих комплексних наукових досліджень.

Використані джерела:

1. Дудко О. В. Помилки адвоката в кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2020. 296 с.

2. Гловіюк І. В. Питання реалізації конституційного права на професійну правничу допомогу у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 23 червня 2022 р.) / упор. М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 57–63.

3. Корнійчук Д. В. Окремі аспекти реалізації права підозрюваного на захист в кримінальному процесі України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 81. Ч. 3. С. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.14>.

4. Калінніков О. В. Застосування належної правової процедури у кримінальному провадженні як складовий елемент верховенства права. The 8 th International scientific and practical conference “Innovative development of science, technology and education” (Vancouver, May 9–11, 2024) Canada. Vancouver: Perfect Publishing, 2024. С. 746–752. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/05/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-EDUCATION-9-11.05.24.pdf#page=746>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 13.08.2024).

6. Інструкція з формування та ведення інформаційної підсистеми Custody Records інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : затв. наказом МВС України від 24.05.2022 № 311. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22>. (дата звернення: 13.08.2024).

7. Стояцька Г. М. Запровадження та функціонування custody records в Україні: філософський аналіз правового потенціалу. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2022. № 1. С. 102–108. DOI: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.1.14>.

8. У Custody Records виявили загрози порушення прав людини і гарантій адвокатської діяльності. *Гарантії діяльності. Національна асоціація адвокатів України*. URL: <https://unba.org.ua/news/8069-u-custody-records-viyavili-zagrozi-porushennya-prav-lyudini-i-garantij-advokats-koi-diyal-nosti.html> (дата звернення: 15.08.2024).

9. Про звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо інформаційної підсистеми Custody Records : рішення Ради адвокатів України від 19 травня 2023 р. № 29. *Національна асоціація адвокатів України*. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2023-05-19-r-shennya-rau-29_6489d38bcc2ed.pdf (дата звернення: 16.08.2024).

10. Боротюк проти України : рішення Європейського суду з прав людини у справі за заявою № 33579/04. БД «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_704 (дата звернення: 25.08.2024).

11. Талат Тунч проти Туреччини : рішення Європейського суду з прав людини у справі за заявою № 32432/96. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-79897%22%5D%7D> (дата звернення: 25.08.2024).

12. Сербіна А. На захисті прав адвокатів у період дії воєнного стану. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2022. № 3–5. С. 25–36.

13. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження. 2021 р. Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvitnist_21 (дата звернення: 16.08.2024).

14. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження. 2022 р. Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 (дата звернення: 16.08.2024).

15. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження. 2023 р. Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023 (дата звернення: 16.08.2024).

16. Гуріч О. Гарантії змагальності сторін при здійсненні спеціального досудового розслідування. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 8 (26). С. 555–567. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-555-567](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-555-567).

17. Вирок Центрального районного суду міста Миколаєва від 01.11.2023 у справі № 490/697/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114586079> (дата звернення: 04.04.2024).

References:

1. Dudko, O.V. (2020). Pomylyky advokata v kryminalnomu provadzhenni. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

2. Hloviuk, I.V. (2022). Pytannia realizatsii konstytutsiinoho prava na profesiinu pravnychu dopomohu u kryminalnomu provadzhenni v umovakh voiennoho stanu. *Konstytutsiini prava i svobody liudyny ta hromadianyna v umovakh voiennoho stanu: materialy naukovoho seminaru (Lviv,*

23 cheronia 2022 r.) – Constitutional rights and freedoms of a person and a citizen under martial law: materials of a scientific seminar (Lviv, June 23, 2022), 57–63. Lviv. N. p. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4751/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%2023.06.22%20%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2.pdf#page=57> [in Ukrainian].

3. Korniiuchuk, D.V. (2024). Okremi aspekty realizatsii prava pidozriuvanoho na zakhyst v kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo*, vol. 81, iss. 3, 103–108. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.14> [in Ukrainian].

4. Kalinnikov, O.V. (2024). Zastosuvannia nalezhnoi pravovoi protsedury u kryminalnomu provadzhenni yak skladovyi element verkhovenstva prava. *The 8th International scientific and practical conference “Innovative development of science, technology and education” (Vancouver, May 9–11, 2024)*, 746–752. Canada. Vancouver. N. p. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/05/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-EDUCATION-9-11.05.24.pdf#page=746> [in Ukrainian].

5. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 12.04.2012 № 4651-VI. BD “Zakonodavstvo Ukrainy”. VR Ukrainy. N. p. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].

6. Instruksiiia z formuvannia ta vedennia informatsiinoi pidsystemy “Custody Records” informatsiino-komunikatsiinoi systemy “Informatsiinyi portal Natsionalnoi politsii Ukrainy”: zatv. nakazom MVS Ukrainy vid 24.05.2022 № 311. BD “Zakonodavstvo Ukrainy”. VR Ukrainy. N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0629-22> [in Ukrainian].

7. Stoiatska, H.M. (2022). Zaprovadzhennia ta funktsionuvannia custody records v Ukraini: filosofskyi analiz pravovoho potentsialu. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal – Perspectives. Socio-political journal*, 1, 102–108. URL: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.1.14> [in Ukrainian].

8. U Custody Records vyiavlyly zahrozy porushennia prav liudyny i harantii advokatskoi diialnosti. Harantii diialnosti. Natsionalna asotsiatsiia advokativ Ukrainy. N. p. URL: <https://unba.org.ua/news/8069-u-custody-records-viyavili-zagrozi-porushennya-prav-lyudini-i-garantij-advokats-koi-diyal-nosti.html> [in Ukrainian].

9. Pro zvernennia do Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny shchodo informatsiinoi pidsystemy Custody Records: rishennia Rady advokativ Ukrainy vid 19 travnia 2023 r. № 29. *Natsionalna asotsiatsiia advokativ Ukrainy*. N. p. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2023-05-19-r-shennya-rau-29_6489d38bcc2ed.pdf [in Ukrainian].

10. Borotiuk proty Ukrainy: judgment Registry of the European Court of Human Rights in the case of No 33579/04 (2011). BD “Zakonodavstvo Ukrainy”. VR Ukrainy. Database – “Legislation of Ukraine”. Verkhovna Rada of Ukraine. N. p. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_704 [in Ukrainian].

11. Talat Tunch proty Turechchyny: judgment Registry of the European Court of Human Rights in the case of No 32432/96 (2007). N. d. N. p. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22site%22:%5B%22001-79897%22%5D%7D> [in French].

12. Serbina, A. (2022). Na zakhysti prav advokativ u period dii voiennoho stanu. *Visnyk Akademiyyi advokatury Ukrayiny – Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine*, 3–5, 25–36 [in Ukrainian].

13. Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad materialiv kryminalnoho provadzhennia (2021). *Sudova vlada Ukrainy*. N. p. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvitnist_21 [in Ukrainian].

14. Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad materialiv kryminalnoho provadzhennia (2022). *Sudova vlada Ukrainy*. N. p. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 [in Ukrainian].

15. Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad materialiv kryminalnoho provadzhennia (2023). *Sudova vlada Ukrainy*. N. p. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023 [in Ukrainian].

16. Hurich, O. (2024). Harantii zmahalnosti storin pry zdiisnenni spetsialnoho dosudovoho rozsliduvannia. *Aktualni pytannia u suchasniy nautsi – Current issues in modern science*, 8 (26), 555–567. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-555-567](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-555-567) [in Ukrainian].

17. Vyrok Tsentralnoho raionnoho sudu mista Mykolaieva vid 01.11.2023 u spravi № 490/697/23. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114586079> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 04.09.2024

Kolomoitsev M., Candidate of Law, Lawyer, Doctoral student at the National Scientific Center "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute" Ministry of Justice of Ukraine (Kharkiv, Ukraine)

CURRENT CHALLENGES IN THE PROTECTION OF THE SUSPECT DURING MARITAL LAW

The article substantiates the position that several factors of an objective and subjective nature always complicate the implementation of human rights activities. It is emphasized that under the conditions of the legal regime of martial law, the number of such complications has significantly increased, because, in addition to the traditional ones, others have also been added, which, in particular, are caused by the peculiarities of the military and political situation. It was determined that the actual challenges that arise in matters of personal protection and the provision of legal aid to those detained on suspicion of committing a criminal offense are the provision of the possibility of fully implementing the guarantees of a lawyer's professional activity in criminal proceedings. This, in particular, concerns the possibility of a lawyer's confidential communication with his defense counsel, and the timely involvement of a lawyer, as in those proceedings where Art detains a person. 208 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and in those where a decision was made to hear the case in the order of special criminal proceedings. Therefore, we believe that the actualization of such changes in the current provisions of the criminal procedural legislation as 1) consolidation of the legal procedure for verification by the procedural manager of the reasonableness of the detainee's and suspect's refusal to exercise his right to defense, based on the legal positions of the ECHR; 2) determination of the procedure for the defense counsel's refusal to participate in criminal proceedings due to life circumstances caused by changes in the military and political situation in the state; 3) development of legal mechanisms to activate the activities of lawyers of regional centers to provide free legal aid in proceedings, the consideration of which is carried out under the "in absentia" procedure. We believe that these problems will not lose their relevance for a long time, and therefore should become the subject of further scientific research.

Keywords: criminal proceedings, pre-trial investigation, defense party, suspect, defender, defense, pre-trial investigation body.